

Η Αρχαία Ελληνική Κατοικία ως Διδακτικό Αντικείμενο της Διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η διδακτική προσέγγιση της τοπικής ιστορίας. Η σχέση της τοπικής ιστορίας με τη γενική ιστορία

Ολοένα και περισσότερο η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο τοπικό και το μη τοπικό καθίσταται αυθαίρετη εφόσον όλοι οι τόποι υπάγονται, με αυξανόμενη ένταση, σ' ένα ευρύτερο πλέγμα συναρτήσεων και πολύπλευρων αλληλεξαρτήσεων. Κανένας τόπος δεν υπάρχει ανεξάρτητα από άλλους ευρύτερους. Το τοπικό συσχετίζεται ολοένα και πιο έντονα, άμεσα και με πολλαπλούς τρόπους με το υπερεθνικό.

Συνεπώς η τοπική ιστορία συνδέεται με τη γενική ιστορία, αφού το συγκεκριμένο τοπικό πεδίο παρατήρησης ενέχει στοιχεία καθολικής ιστορίας, μηχανισμούς που ισχύουν και σε άλλα σημεία παρατήρησης (Σ. Ασδραχάς, 1996: 434).

Η σχέση της τοπικής ιστορίας με τη γενική διαμορφώνεται ως μια αμοιβαία σχέση αναγκαίων ανταλλαγών του ατομικού απέναντι στο γενικό. Ο ορίζοντας της γενικής ιστορίας αναδιατάσσεται στη βάση της παραμέτρου του ατομικού, δηλαδή της μικρής κλίμακας της τοπικής ιστορίας. Έτσι, η τοπική ιστορία αποκτά αναγνωσιμότητα στο πλαίσιο της γενικότητας που την αφορά (Γ. Ν. Λεοντσίνης, & Μ. Ρεπούση, 2001: 19).

Η έρευνα της τοπικής ιστορίας

Η τοπική ιστορία αποτελεί έναν τρόπο μελέτης του παρελθόντος διαπερνώντας το σύνολο των θεματικών περιοχών και των προσεγγίσεων της γενικής ιστορίας, εστιάζοντας στον τόπο (R. Romano, 1988: 49).

Στο παρελθόν η τοπική ιστορία ταυτιζόταν με τον τόπο καταγωγής του ερευνητή, ο οποίος εξιδανίκευε το παρελθόν της ζωής του τόπου του, αποσκοπώντας στην καλλιέργεια συναισθημάτων νοσταλγίας για τις παλιές αξίες και την παράδοση, ισχυροποιώντας έτσι τους δεσμούς του με το πατρίο έδαφος.

Σήμερα ο τρόπος αυτής της προσέγγισης έχει αμφισβητηθεί. Αντί για την καλλιέργεια του τοπικισμού προωθείται ένα είδος ιστοριογνωστικής εξωστρέφειας. Ο τρόπος που πρόκειται να ερευνηθεί δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τον τόπο καταγωγής του ερευνητή. Σε μια εποχή έντονης κινητικότητας, όλοι, ντόπιοι, μετανάστες, πρόσφυγες και οι προσωρινά διαμένοντες σ' έναν τόπο, μπορούν να ασχοληθούν με την ιστορία του. Ταυτόχρονα η τοπική ιστορία δεν αφορά πλέον απαραίτητα τον τόπο καταγωγής του ερευνητή, εφόσον η εγγύτητα στο χώρο δε συνεπάγεται πια και

γνωστική εγγύτητα, αφού τα τεχνικά μέσα που έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας επιτρέπουν να γνωρίσουμε και τόπους απομακρυσμένους (Μ. Βαϊνά, 1997: 40-67 και 111).

Η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας στο σχολείο

Η σημασία και το παιδαγωγικό ενδιαφέρον της διδασκαλίας της στο σχολείο έχουν αναδείξει την τοπική ιστορία σε έντονα ενδιαφέρον και ελκυστικό πεδίο μελέτης.

Η μελέτη της τοπικής ιστορίας στο σχολείο είναι ενδεδειγμένη, γιατί σε αντίθεση με τη γενική ιστορία η οποία ασχολείται με το μακρινό και απαιτεί αφαιρετική ικανότητα σκέψης, αυτή προσφέρει στο μαθητή τη δυνατότητα να διεισδύσει στο δυσδιάκριτο και νεφελώδες παρελθόν μέσα από το απτό. Ο μαθητής έχει την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με τα ιστορικά τεκμήρια του τόπου του, αυτενεργεί, μαθαίνει να παρατηρεί και να περιγράφει, κατανοεί το παρόν συγκρίνοντάς το με το παρελθόν και με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσει την επαγωγική και ιστορική του σκέψη. Τέλος, σφυρηλατεί, σε έλλογη βάση, τους δεσμούς του με τον τόπο στον οποίο ζει.

Η άμεση και προσωπική εμπλοκή του μαθητή στη μελέτη της τοπικής ιστορίας τον βοηθά να αποκτήσει γνώσεις, να αναπτύξει δεξιότητες και να διαμορφώσει στάσεις που θα του επιτρέπουν:

- να αντιμετωπίζει ερευνητικά το περιβάλλον διατυπώνοντας επιστημονικές υποθέσεις,
- να κατανοεί τον περιβάλλοντα φυσικό, δομημένο και κοινωνικό χώρο και να εντάσσεται δημιουργικά σε αυτόν,
- να εντοπίζει, επιλέγει, αξιολογεί και αξιοποιεί τις κατάλληλες πηγές πληροφόρησης,
- να παρατηρεί, περιγράφει, συγκρίνει και εξηγεί τους λόγους για τους οποίους τα πράγματα έλαβαν την παρούσα μορφή τους στο συγκεκριμένο χώρο,
- να ενεργοποιεί δημιουργικά τις προσπάθειες διατήρησης της πολιτισμικής φυσιογνωμίας του τόπου του
- και να σφυρηλατεί τους δεσμούς με τον τόπο στον οποίο ζει (Σ. Ασωνίτης, & Θ. Παππάς, 2006: 16-18).

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Διδακτική πρόταση για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής κατοικίας «Η αρχαία κατοικία στη Μαρώνεια στη θέση Παλαιοπηγάδα»

Αφορμή για να επισκεφθούν οι μαθητές την αρχαία κατοικία στη Μαρώνεια στη θέση *Παλαιοπηγάδα* μπορεί να σταθεί η αναφορά του σχολικού εγχειριδίου της Δ' τάξης όπου στο 22ο Κεφάλαιο, που τιτλοφορείται *Η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων*, γίνεται σύντομη αναφορά στην αρχαία κατοικία (Θ. Κατσουλάκος, κ.συν. 2006α: 69, 2006β: 29 και 2006γ: 65).

Με την ευκαιρία της επίσκεψης των μαθητών στην αρχαία κατοικία της Μαρώνειας, ο δάσκαλος μπορεί να προετοιμάσει ένα ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σε έντυπη μορφή, και να το διανείμει στα παιδιά της τάξης.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Η αρχαία κατοικία στη Μαρώνεια στη θέση *Παλαιοπηγάδα*» αποτελείται από τρεις ενότητες που περιλαμβάνουν μικρής έκτασης ενημερωτικά κείμενα, δραστηριότητες και ασκήσεις. Η κατανομή του προτεινόμενου εκπαιδευτικού υλικού στο Πρόγραμμα γίνεται ως εξής:

Α΄ Μέρος. Πριν από την επίσκεψη (2 διδακτικές ώρες)

Β΄ Μέρος. Κατά την επίσκεψη (4 διδακτικές ώρες)

και Γ΄ Μέρος. Μετά από την επίσκεψη (2 διδακτικές ώρες)

Το Πρόγραμμα σκοπεύει οι μαθητές

- να κατανοήσουν τις έννοιες του χώρου και του χρόνου
- να εξοικειωθούν στην επίσκεψη ενός αρχαιολογικού χώρου
- να αποκτήσουν την ικανότητα να εργάζονται επιστημονικά σε ατομικό αλλά και σε ομαδικό επίπεδο
- να είναι σε θέση να μεταφέρουν τις γνώσεις από την τοπική ιστορία στη γενική ιστορία
- και να μάθουν ότι τα αρχαιολογικά ευρήματα (κινητά και ακίνητα) μας δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για το παρελθόν και αποτελούν τη βασική πηγή της ιστορίας

Επίσης, το Πρόγραμμα στοχεύει οι μαθητές

- να διαπιστώσουν τον ιστορικό πλούτο και το επιστημονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει η πόλη κράτος της Μαρώνειας
- να γνωρίσουν την αρχιτεκτονική της αρχαίας κατοικίας στη Μαρώνεια
- να μάθουν την ονοματολογία και τη λειτουργία των εσωτερικών χώρων της κατοικίας
- να ανακαλύψουν τις συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων στην καθημερινή τους ζωή στο σπίτι
- να διαπιστώσουν το ρόλο και την κοινωνική θέση των μελών της αρχαίας ελληνικής οικογένειας
- και να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, συγκρίνοντας την αρχιτεκτονική και την οικογενειακή ζωή της αρχαιότητας με τη σημερινή

Ανασκαφικά στοιχεία της αρχαίας κατοικίας στη Μαρώνεια στη θέση «Παλαιοπηγάδα»

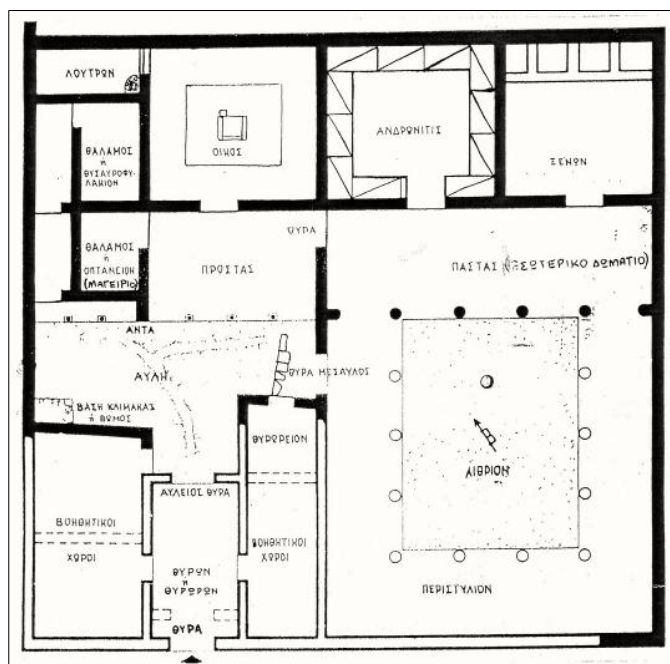
Η κατοικία εντοπίστηκε στη θέση *Παλαιοπηγάδα* δίπλα στον αυτοκινητόδρομο που οδηγεί από τη Μαρώνεια στη θέση Αγ. Χαράλαμπος, όπου υπάρχει και σχετική σήμανση του αρχαιολογικού χώρου.

Η ανασκαφή πραγματοποιήθηκε τη δεκαετία του '70 από τον τότε έφορο Ευάγγελο Πεντάζο με τη συνεργασία των αρχαιολόγων Στ. Καλπάκη και Μ. Σαρλά Πεντάζου καθώς και με τους καθηγητές της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. Γ. Λάββα και Γ. Καραδέδο.

Η έρευνα έφερε στο φως μία αρκετά ευρύχωρη κατοικία διαστάσεων 25,64 x 25,52 μ. με συνολικό εμβαδό 654,33 τ.μ. Η χρονολόγηση του κτηρίου τοποθετείται στο β΄ μισό του 4ου αι. π.Χ., δηλαδή στην υστεροκλασική περίοδο (Π. Πάντος, 1984: 387).

Οι χώροι του σπιτιού ακολουθούν τη γνωστή τυπική διάταξη της αρχαίας κατοικίας. Δύο αυλές διαφορετικού μεγέθους και χαρακτήρα διαμορφώνουν τους βασικούς πυρήνες της εσωτερικής επικοινωνίας. Γύρω από αυτές σχηματίζονται δύο ομάδες χώρων ο *ανδρωνίτης* στο ισόγειο και ο *γυναικωνίτης* στον όροφο της

κατοικίας ή με διαφορετικά λόγια, μια δημόσια και μια ιδιωτική ζώνη (Γ. Λάββας κ.συν. 1990: 669).

Κάτοψη της αρχαίας κατοικίας

Ο *ανδρωνίτης* ή *ανδρώνας* φέρει ψηφιδωτό δάπεδο διαστάσεων 3,4 x 3,7 μ. (Ε. Τσιμπίδης - Πεντάζος 1973: 84) το οποίο έχει συντηρηθεί και αποκατασταθεί στο σύνολό του. Στο κέντρο υπάρχει αστέρι με 8 ακτίνες και γύρω του άμπελος. Στο τελείωμα του ψηφιδωτού διατρέχει ζώνη με διάκοσμο που αναπαριστά τα κύματα της

Λεπτομέρεια του διάκοσμου του ψηφιδωτού δαπέδου του ανδρώνα με άμπελο

Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου στο κατώφλι του ανδρώνα

θάλασσας. Επίσης, στο κατώφλι του ανδρώνα υπάρχει και εκεί ανεξάρτητο ψηφιδωτό με δύο ανθέμια. Δίπλα στον ανδρώνα βρίσκεται ο οίκος (δωμάτιο διημέρευσης) και ο λουτρώνας. Στον οίκο βρέθηκε περιρραντήριο (σκεύος που περιείχε αγιασμό), ενώ στο λουτρό αποκαλύφθηκε δάπεδο με θαλασσινά βότσαλα. Στη ΒΑ γωνία του σπιτιού αποκαλύφθηκε πυθεύνας (χώρος αποθήκευσης με τετράγωνους πυθμένες όπου υπήρχαν ίσως πιθάρια) που όμως μπορεί να ήταν ο ξενώνας του σπιτιού. Η κατοικία διέθετε και διάφορους βοηθητικούς χώρους, ενώ ο εξαερισμός και ο φωτισμός των δωματίων γινόταν από την αυλή και το αίθριο. Η αυλή ήταν πλακόστρωτη και είχε μία βάση για τη στερέωση του βωμού ή της σκάλας που

οδηγούσε στον όροφο όπου βρίσκονταν οι *γυναικωνίτες*. Δίπλα στην αυλή υπήρχε η *προστάδα* (στέγαστρο με κολώνες) που οδηγούσε στον *οίκο* και διάδρομος που οδηγούσε στην εξώπορτα. Δύο πόρτες επικοινωνούσαν με το μεγάλο *αίθριο* το οποίο είχε *περιστύλιο* το οποίο στήριζε τη στέγη της *παστάδος* (στοά γύρω από το *αίθριο*) (Γ. Καραδέδος 1990: 273).

Κατά τις ανασκαφές βρέθηκαν αρκετά νομίσματα, τα περισσότερα απ' τα οποία ανήκουν στην πόλη-κράτος της Μαρώνειας και χρονολογούνται μεταξύ 4ου - 3ου αι. π.Χ. Βρέθηκαν επίσης αρκετά κεραμίδια που προέρχονται από τη στέγη της κατοικίας, αρκετά όστρακα και ελάχιστα λείψανα κονιαμάτων χρώματος κόκκινου, γαλάζιου, γκριζού, κίτρινου και λευκού που πιστοποιούν την ύπαρξη χρωματιστών επιχρισμάτων σε όλους τους εσωτερικούς τοίχους της κατοικίας.

Τέλος, σχετικά με την τοιχοδομία του κτηρίου γνωρίζουμε ελάχιστα αφού οι τοίχοι σώθηκαν σε πολύ μικρό ύψος (μέγ. ύψος 0,45 μ.) Στηρίζονται σε φαρδύτερα από τους τοίχους θεμέλια και οι μεν εξωτερικοί τοίχοι έχουν πλάτος 0,60 - 0,65 μ., ενώ οι εσωτερικοί είναι πιο λεπτοί με πλάτος 0,45- 0,50 μ. Σαν κύριο δομικό υλικό χρησιμοποιήθηκε ο ασβεστόλιθος, ενώ τα πλαίσια των θυρών κατασκευάστηκαν με άριστα κατεργασμένους πωρόλιθους (Ε. Τσιμπίδης - Πεντάζος 1978: 75).

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα: «Η αρχαία κατοικία στη Μαρώνεια στη θέση Παλαιοπηγάδα»

Α' Μέρος. Πριν από την επίσκεψη

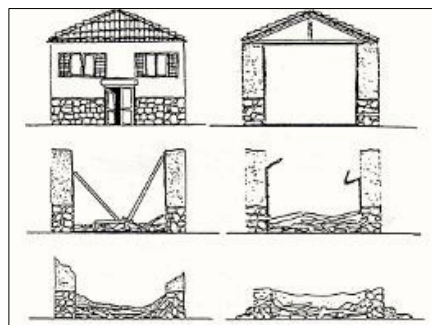
A.1. Εισαγωγή των μαθητών στην έννοια του χρόνου

- Τι επάγγελμα κάνει αυτή η κυρία;
- Τι να διαβάζει άραγε;
- Πώς βρέθηκαν τα ερείπια και τα αρχαία αντικείμενα μέσα στο έδαφος;

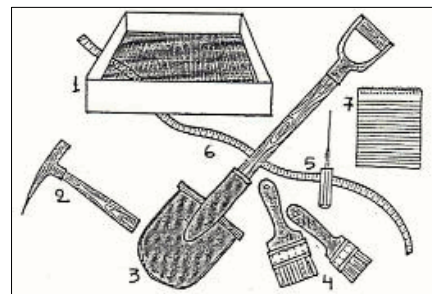
Εικόνα 1

- Εξήγησε με ποιον τρόπο δημιουργήθηκαν τα ερείπια αυτού του κτιρίου.
- Υπάρχει λόγος να σώσουμε τα αρχαία ερείπια;
- Τι πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από τα αρχαιολογικά ευρήματα;

Εικόνα 2

- Μπορείς να αναγνωρίσεις τα σύνεργα του αρχαιολόγου; Τι χρησιμότητα έχει το καθένα;

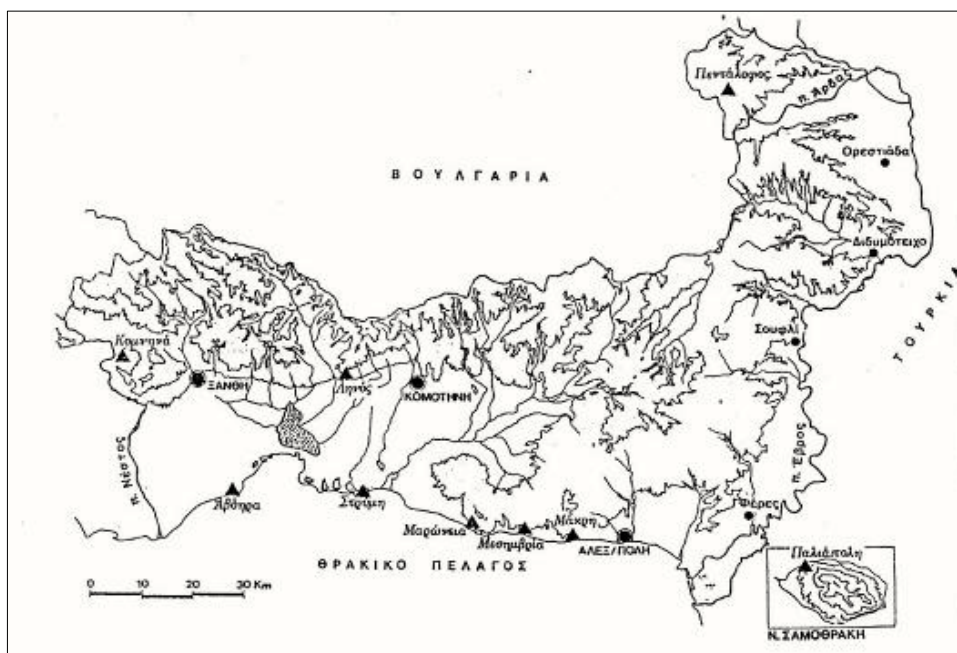

Α.2. Εισαγωγή των μαθητών στο χώρο

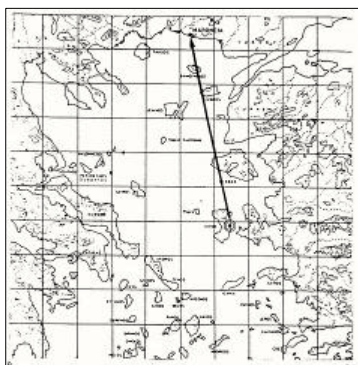
Εικόνα 3

- Τι έχεις μάθει για την αρχαία πόλη κράτος;
- Ποιες πόλεις κράτη υπήρχαν στην αρχαία Θράκη;
- Έχεις επισκεφθεί κάποια από αυτές;
- Ποια πόλη κράτος βρίσκεται πιο κοντά στην Κομοτηνή;

Α.3. Παρουσίαση στους μαθητές σύντομης ιστορικής ανασκόπησης της αρχαίας ιστορίας της Μαρώνιας

Εικόνα 4

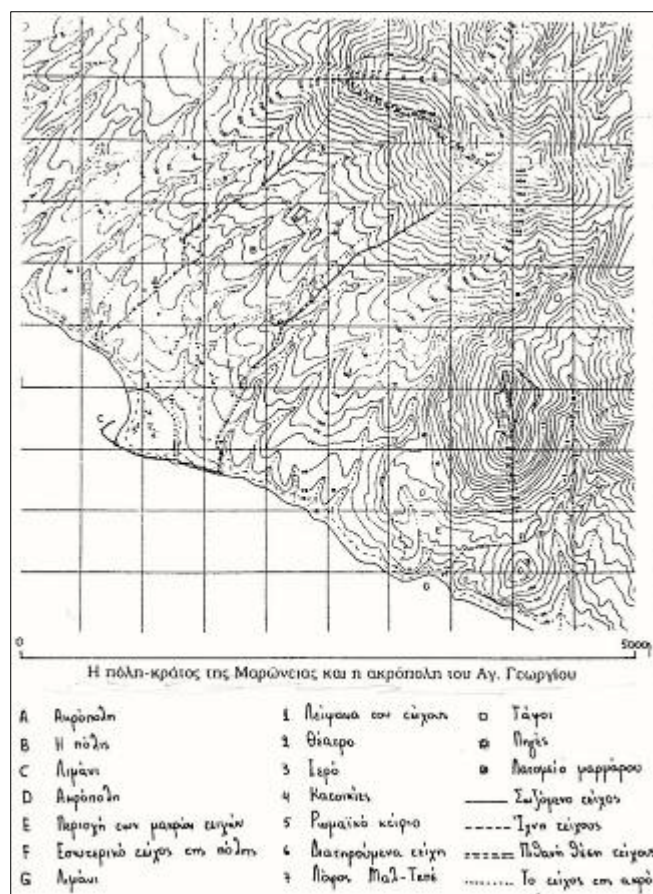
Εικόνα 5

Η Μαρώνια ιδρύθηκε Το α' μισό του 7ου π.Χ. αι. από Χιώτες αποίκους. Το όνομά της το οφείλει στο μυθικό βασιλιά Μάρωνα της γειτονικής πόλης των Κικόνων Ισμάρας στο λόφο του Αγ. Γεωργίου. Ο Όμηρος αναφέρει ότι ο Οδυσσέας επισκέφθηκε την Ισμάρα και ο Μάρωνας του χάρισε χρυσάφι και κρασί με το οποίο μέθυσε τον Κύκλωπα Πολύφημο.

Η θέση της πόλης ευνόησε την ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας. Προϊόντα από την ενδοχώρα της Θράκης όπως σιτάρι, λάδι και κρασί έφταναν στην πόλη και φορτώνονταν στα πλοία για

να μεταφερθούν σε διάφορες περιοχές της Μεσογείου. Η στρατηγική θέση της πόλης, η ανάπτυξη του εμπορίου και η ύπαρξη λατομείου μαρμάρου (στη θέση *Μαρμαρίτσα*) και μεταλλείου (στη θέση *Μαλ Τεπέ*) χρυσού και αργύρου στην περιοχή, είχαν ως αποτέλεσμα η Μαρώνεια να διαθέτει δικό της νόμισμα και έτσι να γίνει ένα από τα σημαντικότερα κέντρα των ακτών του Β Αιγαίου.

Το πολίτευμα της Μαρώνειας ήταν η δημοκρατία και ο πληθυσμός της πόλης στην κλασική εποχή ήταν περίπου 12000 κάτοικοι οι οποίοι ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία, το εμπόριο και τη ναυτιλία.

Εικόνα 6

εντοπίστηκε στη θέση *Καμπάνα* και χρονολογείται στην ελληνιστική εποχή. Σε μικρή απόσταση από το θέατρο εντοπίστηκε ιερό του 4ου π.Χ. αι., αφιερωμένο στον Διόνυσο. Εκτός από τον θεό του κρασιού οι Μαρωνίτες λάτρευαν τον Απόλλωνα, τον Δία, τον Μάρωνα, ενώ στα αλεξανδρινά χρόνια πρόσθεσαν τη λατρεία αιγυπτιακών θεοτήτων όπως του Άνουβι της Ίσιδας και του Αρποκράτη.

Στη θέση *Παλαιοπηγάδα* εντοπίστηκαν τα ερείπια υστεροκλασικής κατοικίας του 3ου αι. π.Χ. Έχει δύο εσωτερικές αυλές και από τα δωμάτια του σπιτιού ξεχωρίζει ο ανδρώνας που είναι διακοσμημένος με ψηφιδωτό δάπεδο.

Στα ελληνιστικά χρόνια η Μαρώνεια μπήκε στη σφαίρα επιρροής των Μακεδόνων. Το 350 π.Χ. ο Φίλιππος Β΄ κατέλαβε την πόλη, ενώ στα χρόνια των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου η Μαρώνεια ελεγχόταν από τους Πτολεμαίους της Αιγύπτου.

Τέλος, τον 2ου π.Χ. αι. η Μαρώνεια αποδέχθηκε τη Ρωμαϊκή Ειρήνη (Pax Romana) όπως μαρτυρεί ενεπίγραφη στήλη που βρέθηκε κοντά στο λιμάνι κι έτσι αρχίζει για την πόλη η εποχή της ρωμαιοκρατίας. Στην περίοδο αυτή ανήκει το

Η οχύρωση της Μαρώνειας ξεκινούσε από το λιμάνι και έφτανε ως την ψηλότερη κορυφή του Ισμάρου τον Αγ. Αθανάσιο. Τα τείχη είχαν μήκος 10χμ., πλάτος 3μ. και ενισχύονταν από μεγάλους τετράγωνους πύργους που χρησίμευαν ως παρατηρητήρια.

Κατά την εκστρατεία των Περσών ο Ξέρξης υπέταξε τη Μαρώνεια (513 π.Χ.), ενώ, μετά τους περσικούς πολέμους, η πόλη έγινε μέλος της α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας (478/7 π.Χ.) Η Μαρώνεια συνεισέφερε στο αθηναϊκό ταμείο ετήσιο φόρο 1 τάλαντο και 3.000 δραχμές, ενώ το 437 π.Χ. ο φόρος αυξήθηκε σε 3 τάλαντα, ποσό που μαρτυρεί την οικονομική ευρωστία της πόλης.

Το λιμάνι της Μαρώνειας κατασκευάστηκε τον 4ο αι. π.Χ., ενώ η πόλη διέθετε θέατρο, χωρητικότητας 2500 θεατών, που

μνημειώδες πρότυλο που βρέθηκε στη θέση *Αγ. Χαράλαμπος* το οποίο κατασκευάστηκε προς τιμήν του αυτοκράτορα Αδριανού ο οποίος επισκέφθηκε την πόλη το 124-125 π.Χ. (Ι. Σιγούρος, 1997: 47-54).

Α.4. Στο χάρτη της αρχαίας πόλης

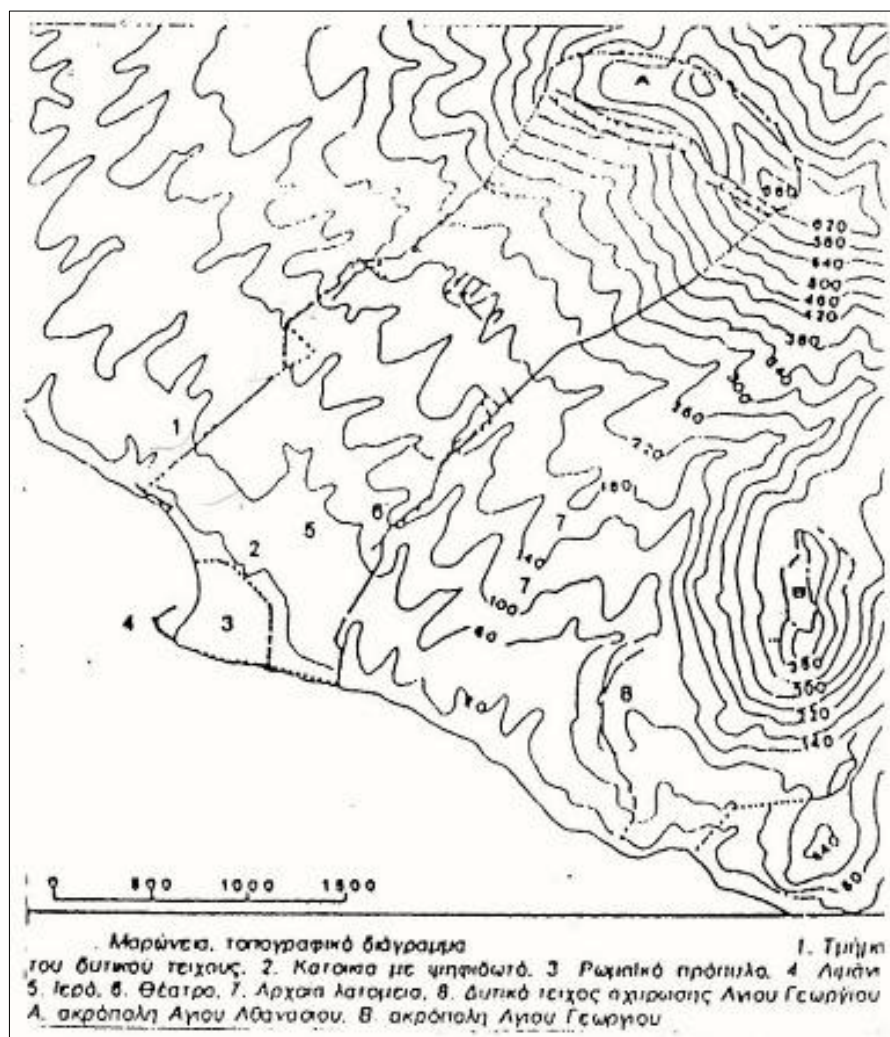
- Χρησιμοποίησε τις ξυλομπογιές σου και χρωμάτισε:

Με **γαλάζιο** χρώμα τη θάλασσα

Με **κόκκινο** χρώμα την ακρόπολη του Αγ. Αθανασίου

Με **κίτρινο** χρώμα την προϊστορική ακρόπολη του Αγ. Γεωργίου

Με **γκρι** χρώμα την έκταση της πόλης που περικλείουν τα τείχη

Εικόνα 7

• Κύκλωσε τη θέση της υστεροκλασικής κατοικίας στη θέση *Παλαιοπηγάδα*. Αν επισκεφθούμε την αρχαία αυτή κατοικία; Τι θα μπορούσαμε να μάθουμε εκεί;

Β' Μέρος. Κατά την επίσκεψη

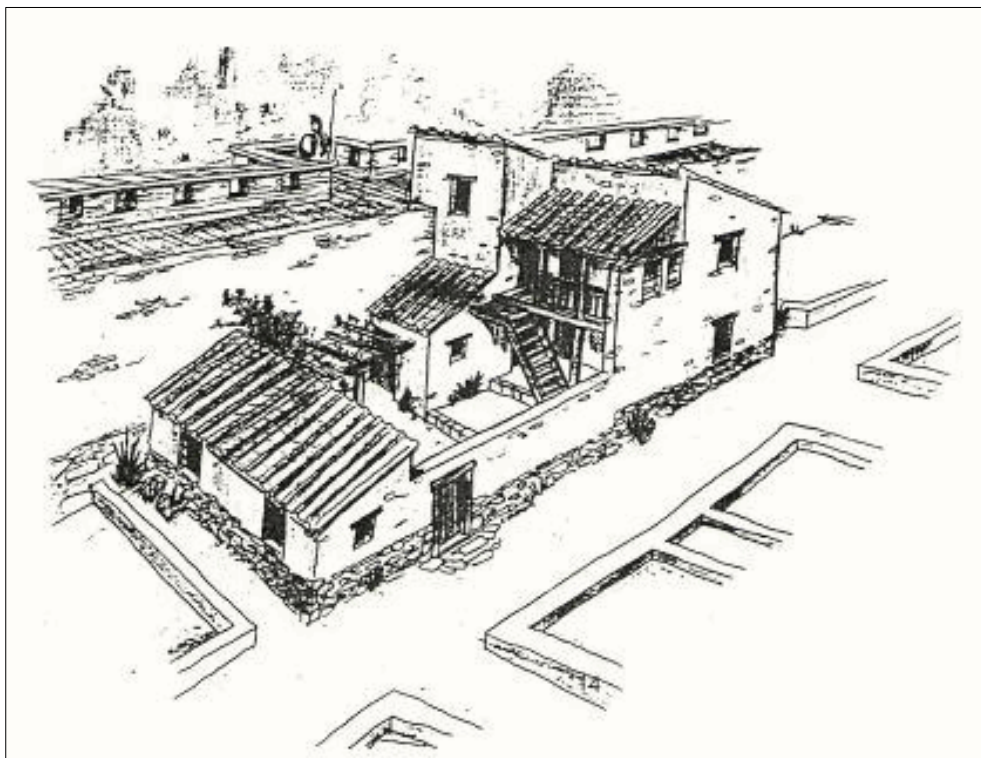
Β.1. Η αρχαία ελληνική κατοικία (γενικά)

Το αρχαίο ελληνικό σπίτι ήταν πολύ απλό, με λίγα δωμάτια. Ανοίγοντας κανείς την εξώπορτα περνούσε στην ανοιχτή αυλή όπου συνήθως υπήρχε το πηγάδι και, σε πολλές περιπτώσεις, ο βωμός που ήταν αφιερωμένος στη θεά Εστία.

Η οικογένεια κατοικούσε στο πίσω μέρος του σπιτιού. Στο ισόγειο υπήρχε ένα μεγάλο δωμάτιο που λεγόταν *οίκος*. Εκεί συγκεντρωνόταν η οικογένεια γύρω απ' την εστία. Οι άνδρες διασκεδάζαν στον *ανδρώνα* που ήταν το επίσημο δωμάτιο υποδοχής και φιλοξενίας. Ήταν στολισμένο με όμορφα ψηφιδωτά στο πάτωμα και μεγάλες ζωγραφίες ή υφαντά στους τοίχους. Στο ισόγειο υπήρχαν βοηθητικοί χώροι που χρησιμοποιούνταν για μαγειρείο, αποθήκες κ.ά.

Στον όροφο υπήρχαν οι *θάλαμοι*, δηλαδή τα υπνοδωμάτια και οι *γυναικωνίτες* που ήταν τα διαμερίσματα των γυναικών (Ι. Φωκά, & Π. Βαλαβάνης, 1993: 26-33).

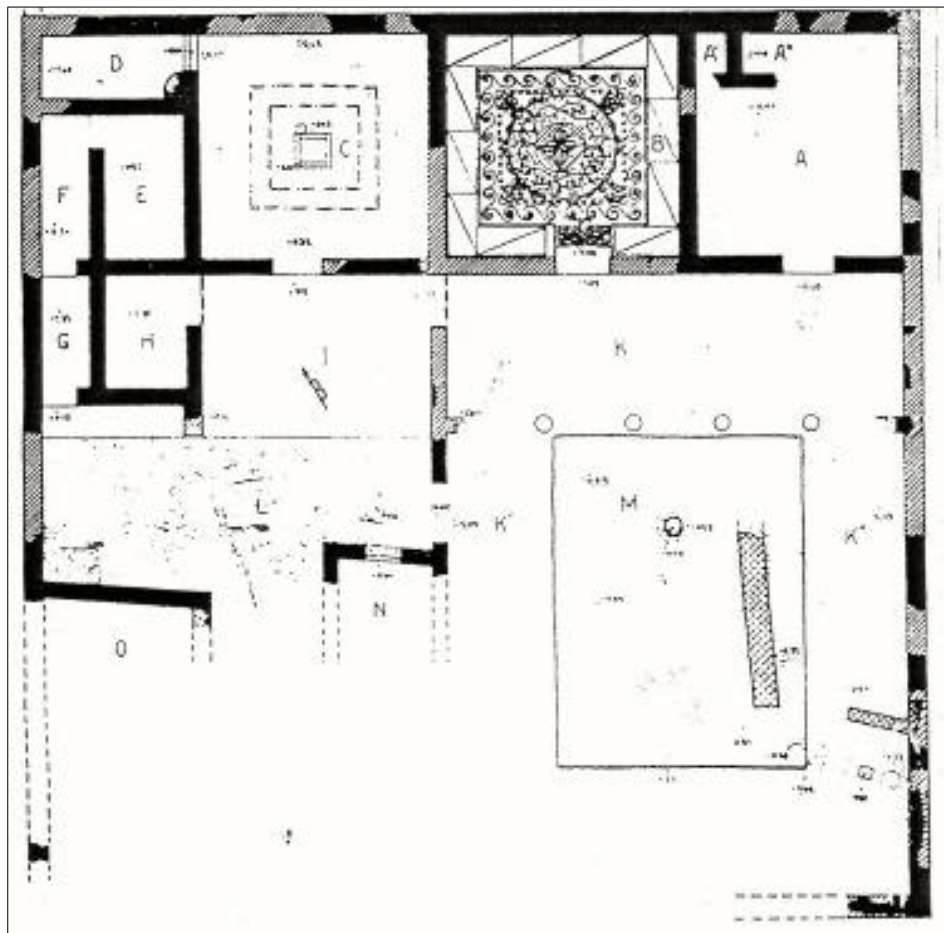
Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας αρχαίας θρακικής κατοικίας είναι το *Σπίτι της Μυρσίνης* στη Μεσημβρία – Ζώνη της Θράκης.

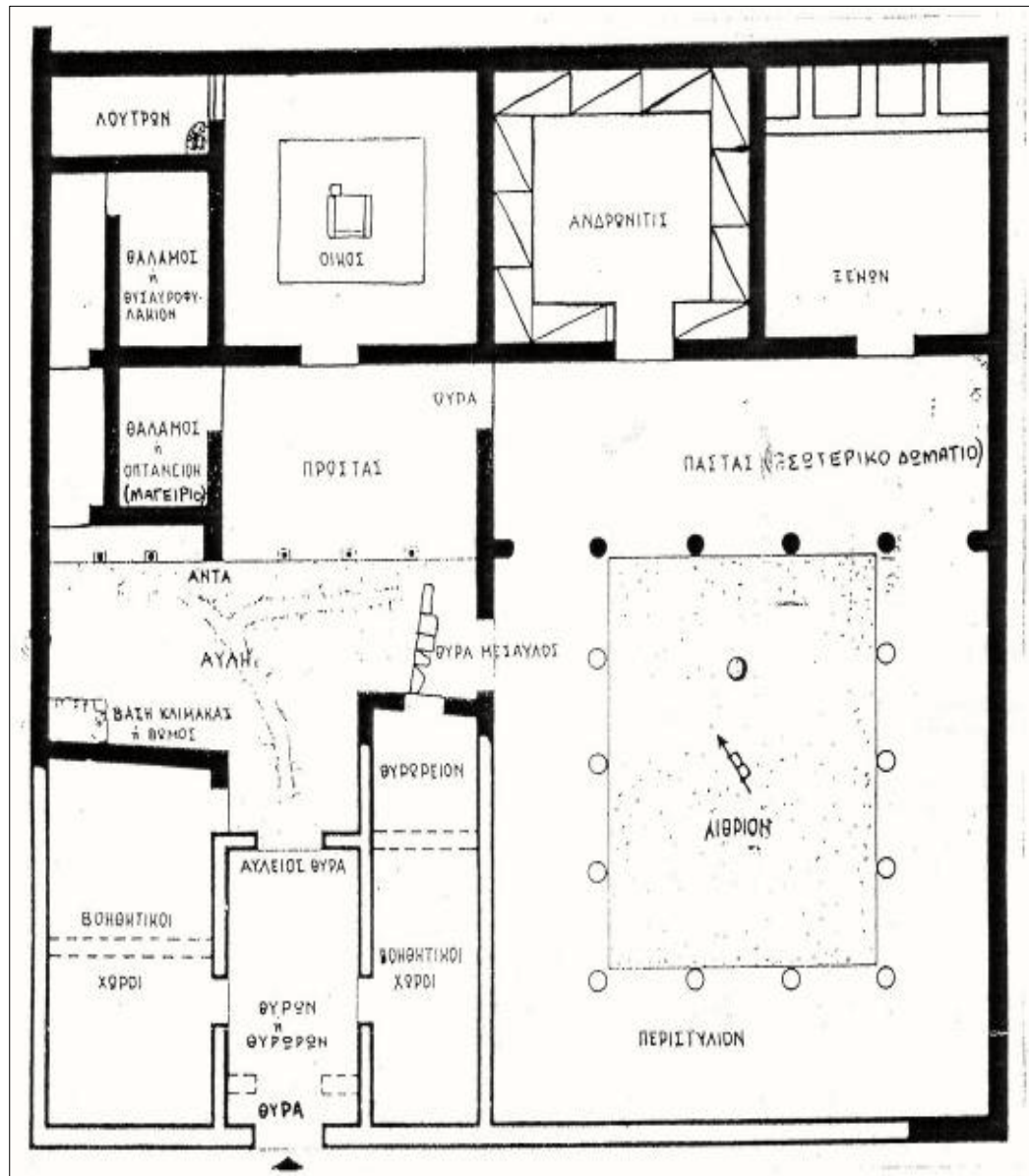
Εικόνα 8

Β.2. Η αρχαία κατοικία στη Μαρώνεια

- Πώς ονομάζεται η περιοχή στην οποία βρέθηκε η κατοικία;
- Σε ποιον αιώνα χρονολογείται;
- Με τι σχήμα μοιάζει η κάτοψη του κτηρίου;
- Τι οικοδομικά υλικά χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες;
(κυκλώνω το σωστό)
άμμο, σιδερόβερρες, νερό, πλακάκια, πέτρες, κεραμικά τούβλα ξύλα,
τσιμέντο, χωμάτινα τούβλα, ασβέστη, κεραμίδια

Εικόνα 9

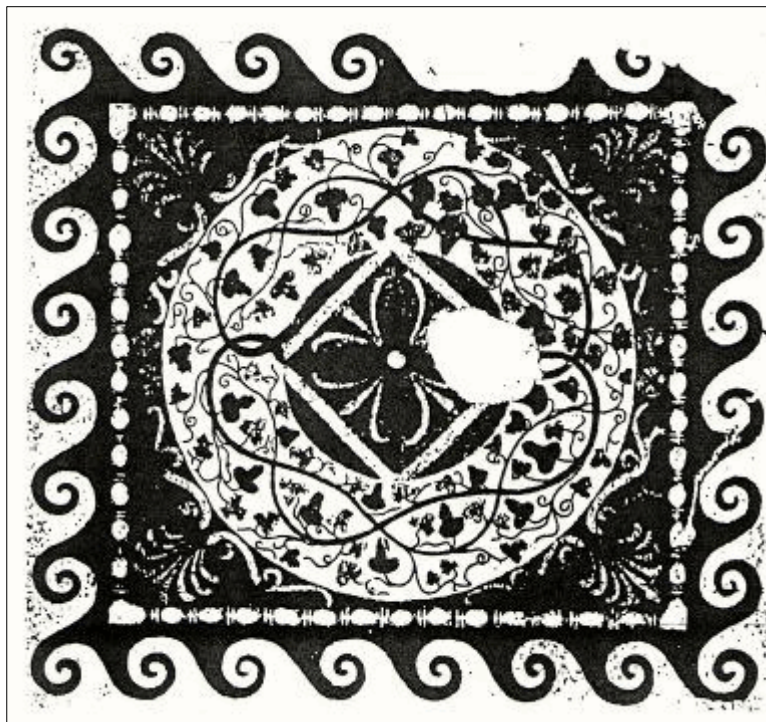
Β.3. Τα μέρη της κατοικίας

Εικόνα 10

- Ομάδα μαθητών μετρά τις διαστάσεις του σπιτιού, τις καταγράφει και υπολογίζει το εμβαδό της κατοικίας.
- Τέσσερα παιδιά στέκονται στις αντίστοιχες γωνίες του περιστυλίου και άλλοι συμμαθητές τους στέκονται στη θέση των κίωνων ώστε να σχηματίσουν με το σώμα τους το σχεδιάγραμμα του αίθριου.

B.4. Στον ανδρωνίτη

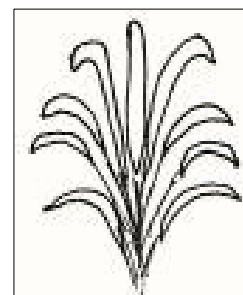

Εικόνα 11

- Προσπάθησε να συμπληρώσεις το κομμάτι που λείπει στο κέντρο του ψηφιδωτού.
- Με τι μοιάζει το σχέδιο γύρω απ' το ψηφιδωτό; (κυκλώνω το σωστό)
με σαλιγκάρι, με κύμα της θάλασσας, με πουλί, με αμπελόφυλλο.
- Πόσες ακτίνες έχει το αστέρι στο κέντρο του ψηφιδωτού;
- Γιατί ο ψηφιδοθέτης διακόσμησε το ψηφιδωτό με άμπελο;
- Το σχέδιο αυτό ονομάζεται ανθέμιο επειδή μοιάζει με λουλούδι. Πόσα ανθέμια διακοσμούν το ψηφιδωτό του ανδρώνα; (κυκλώνω το σωστό)
2, 4, 6, 8
- Ο ψηφιδοθέτης χρησιμοποίησε διαβήτη; Αν ναι σε ποια σημεία του έργου του;

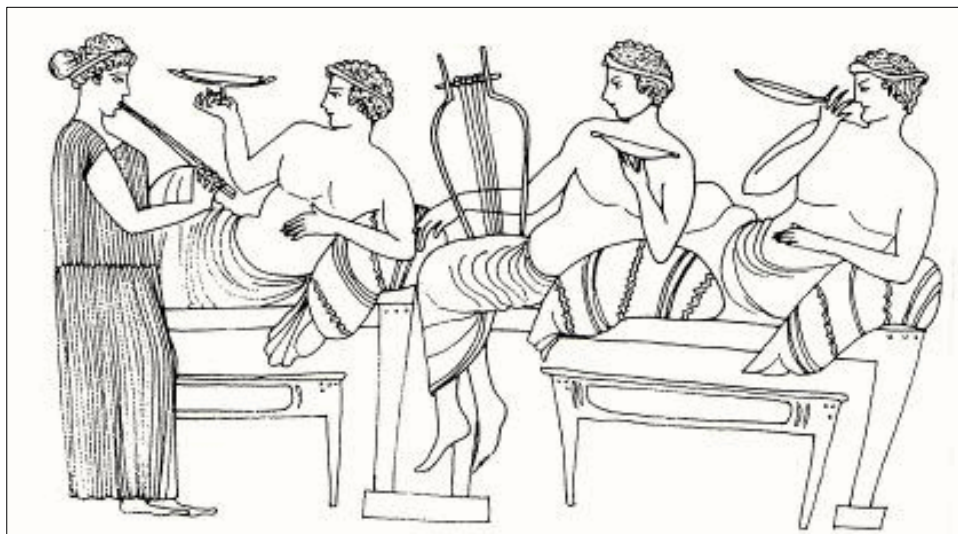

Εικόνα 12

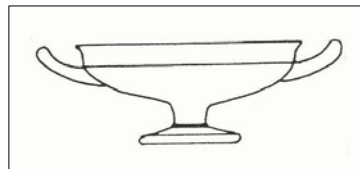
Εικόνα 13

Στον ανδρωνίτη οι άνδρες συνήθιζαν να οργανώνουν συμπόσια στα οποία συζητούσαν ή διασκεδάζαν με καλό φαγητό, κρασί και μουσική.

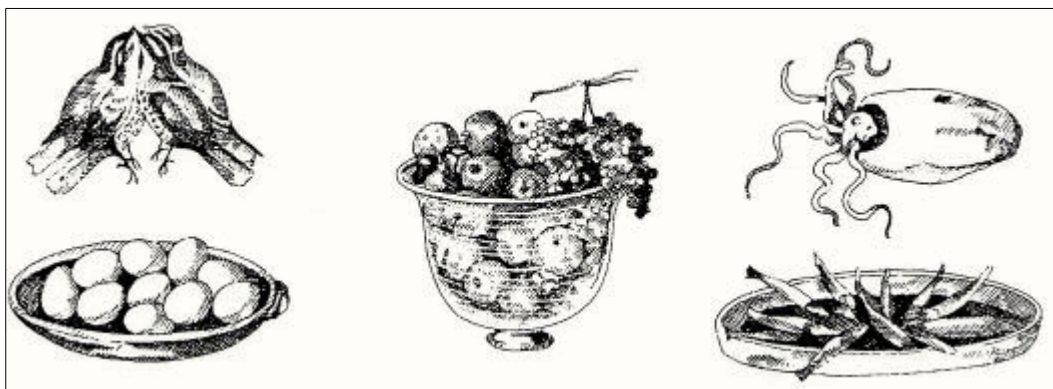
Εικόνα 14

- Πώς ονομάζεται το αγγείο που έπιναν κρασί;
- Απ' την ονομασία αυτού του αγγείου προέρχεται η λέξη *κυλικείο*. Γιατί;

Εικόνα 15

Β.5. Στο οπτάνειο (μαγειρείο)

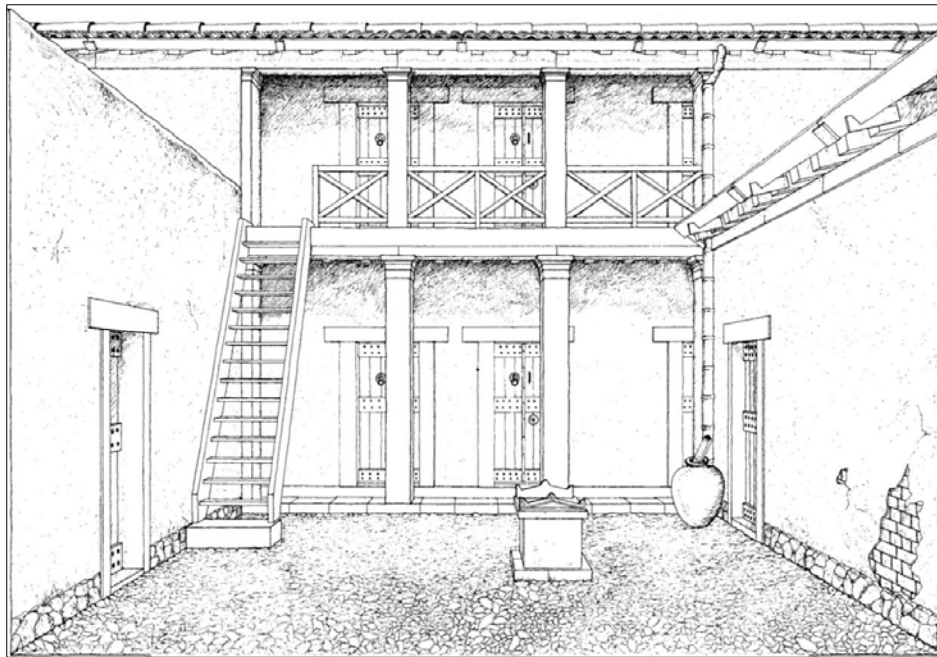
Εικόνα 16

- Σε ποιο δωμάτιο του σπιτιού θα βρίσκαμε αυτά τα φαγώσιμα;
- Τι συνήθιζαν να τρώνε οι αρχαίοι Έλληνες;

(κυκλώνω το σωστό)

αυγά, τομάτες, χοιρινό κρέας, ψωμί από κριθάρι, αγριόχορτα, ζάχαρη, λάδι, αρνίσιο κρέας, κυνήγι, μέλι, ψωμί από καλαμπόκι, ψωμί από σιτάρι, θαλασσινά, ελιές, πιπέρι, κουκιά, γάλα, φασόλια, αλάτι, κρεμμύδια, πατάτες, σκόρδα

B.6. Στην αυλή

Εικόνα 17

Εντοπίζω, στο σχέδιο της κάτοψης του σπιτιού, τη θέση του βωμού στην αυλή.

- Τι άλλο πιθανολογείται στο σχέδιο της κάτοψης ότι βρισκόταν στο σημείο αυτό; Τι σημαίνει η λέξη *κλίμακα*; Σε τι χρησίμευε;

- Τι παιχνίδι παίζει το κορίτσι σ' αυτήν την παράσταση;

Εικόνα 18

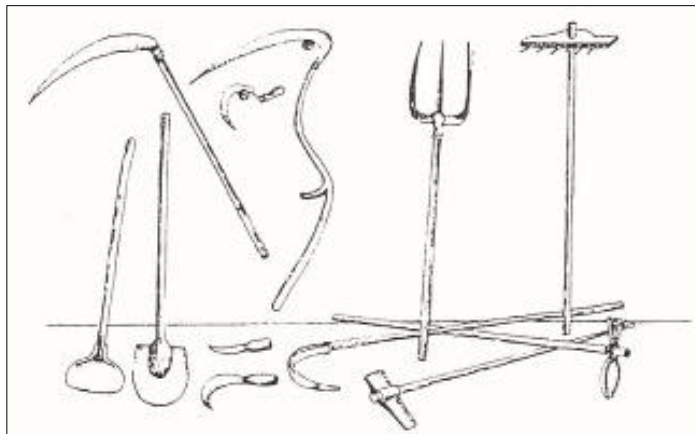
- Σε ποιο δωμάτιο του σπιτιού βρίσκονται οι γυναίκες σ' αυτήν την παράσταση;

Εικόνα 19

Β.7. Στον πυθεώνα

- Σε ποιο δωμάτιο του σπιτιού θα μπορούσαν να βρίσκονται αυτά τα εργαλεία; Ονόμασέ τα.

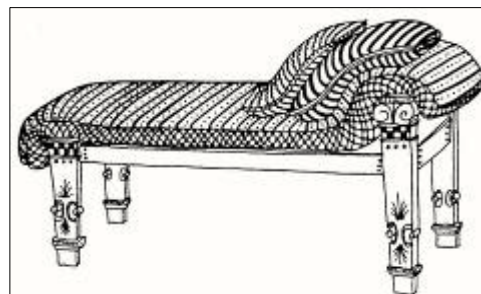
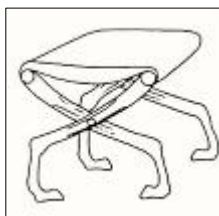
Εικόνα 20

Β.8. Στο λουτρό

- Από τι υλικό είναι κατασκευασμένο το δάπεδο του λουτρού;
- Από πού προέρχεται αυτό το υλικό;

Β.9. Η επίπλωση του σπιτιού

Γράφω, κάτω από κάθε εικόνα, τη σωστή ονομασία κάθε επίπλου. (δίφρος, ανάκλιντρο, κλισμός)

Εικόνα 21

Γ' Μέρος. Μετά από την επίσκεψη

Τα ΕΛ.ΤΑ. θέλουν να εκδώσουν γραμματόσημο με θέμα την κατοικία στη Μαρώνεια.

- Τι θα φιλοτεχνούσες στο γραμματόσημο;

- Προσπάθησε να βρεις στο κρυπτόλεξο επτά ονομασίες δωματίων της αρχαίας κατοικίας.

Β	Ο	Τ	Η	Α	Ζ	Ω	Ν	Α	Κ	Α	Δ	Ι	Ρ	Φ	Κ	Π
Ο	Α	Λ	Θ	Ι	Θ	Ν	Η	Π	Υ	Θ	Ε	Ω	Ν	Θ	Ξ	Μ
Ι	Κ	Ο	Α	Θ	Λ	Ο	Υ	Τ	Ρ	Ο	Ρ	Ε	Α	Υ	Δ	Ε
Κ	Ζ	Υ	Υ	Ρ	Ε	Ρ	Π	Ε	Ρ	Ι	Σ	Τ	Υ	Λ	Ι	Ο
Ο	Κ	Τ	Λ	Ι	Α	Ν	Δ	Ρ	Ω	Ν	Ι	Τ	Η	Σ	Χ	Ζ
Σ	Α	Μ	Η	Ο	Τ	Η	Ξ	Σ	Α	Φ	Γ	Ι	Ψ	Ν	Η	Σ

Εικόνα 22

- Πώς ονομάζεται το έπιπλο στο οποίο αναπαύεται αυτός ο άνδρας;

- Σε ποιο δωμάτιο του αρχαίου σπιτιού μας μεταφέρει αυτή η παράσταση;

Εικόνα 23

- Αντιστοίχισε τους χώρους του σπιτιού από το ...χθες στο ...σήμερα.

ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ
ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ανδρωνίτης ●

εστία ●

οπτάνειον ●

θάλαμος ●

πυθεών ●

ΧΩΡΟΙ ΤΟΥ
ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ
ΣΠΙΤΙΟΥ

● τζάκι

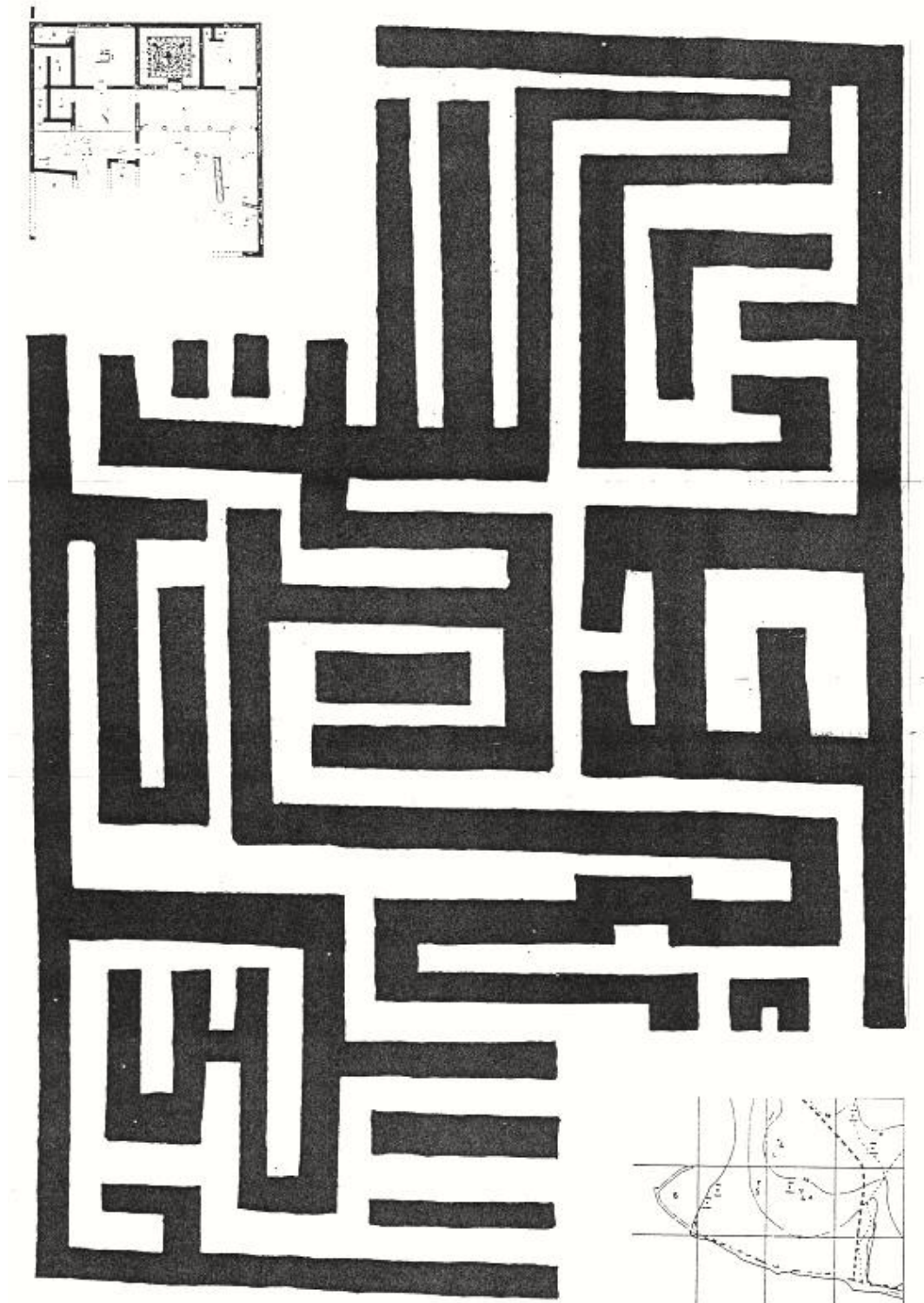
● αποθήκη τροφίμων

● κουζίνα

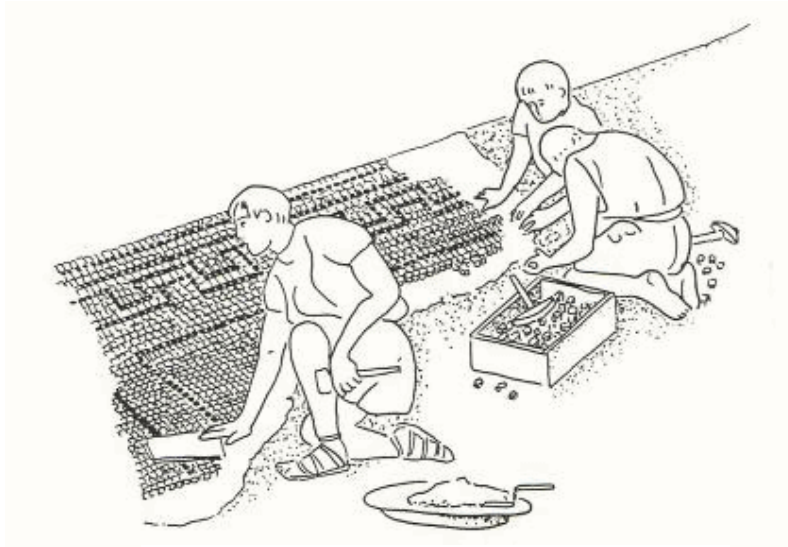
● καθιστικό

● υπνοδωμάτιο

- Ένας αρχαιολόγος βρίσκεται στο λιμάνι της αρχαίας Μαρόνειας και θέλει να πάει στην αρχαία κατοικία. Τον βοηθώ να βρει τη σωστή διαδρομή.

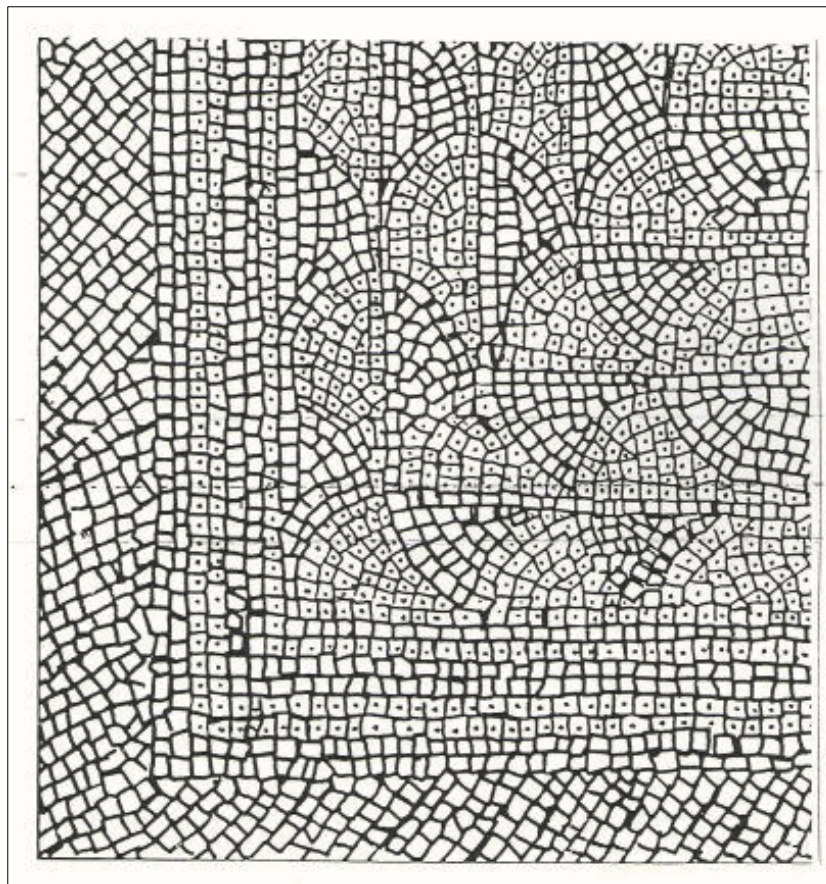

- Πώς ονομάζονται οι τεχνίτες που κατασκεύαζαν τα ψηφιδωτά;

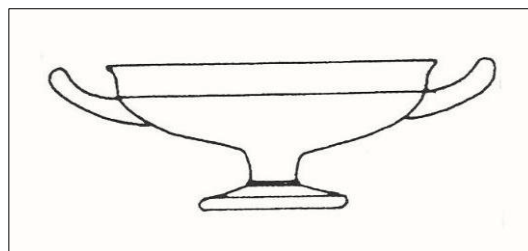
Εικόνα 24

- Χρωματίζω το ψηφιδωτό χρησιμοποιώντας μόνο δύο χρώματα. Με το ένα θα χρωματίζω τις ψηφίδες που έχουν τελεία και με το άλλο τις υπόλοιπες ψηφίδες.

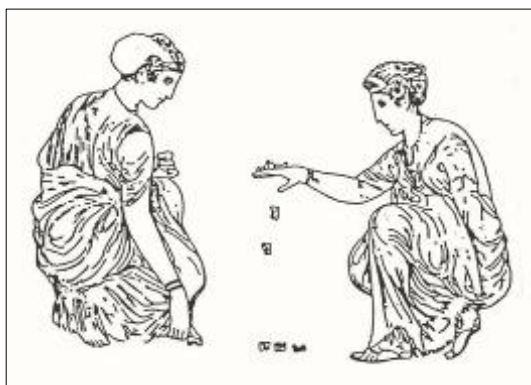

Εικόνα 25

- Ποιο είναι το όνομα αυτού του αγγείου και ποια ήταν η χρήση του;

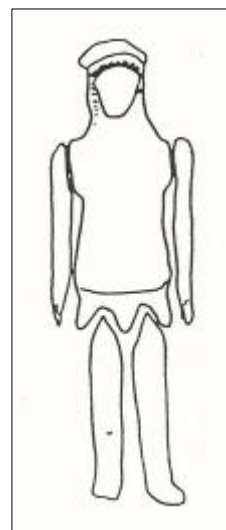
Εικόνα 26

Εικόνα 27

- Τι παιχνίδι παίζουν τα κορίτσια στην παράσταση;

- Τι παιχνίδι είναι αυτό; Από τι υλικό κατασκευαζόταν;

Εικόνα 28

Κύκλωσε το σωστό (Σ) ή το λάθος (Λ) σε κάθε πρόταση:

- Σ Λ Το *περιστύλιο* ήταν εσωτερική στοά του αρχαίου σπιτιού.
 Σ Λ Το *οπτάνειο* ήταν ο χώρος του αρχαίου σπιτιού όπου έπαιζαν τα παιδιά.
 Σ Λ Αγαπημένο φαγητό των αρχαίων Ελλήνων ήταν οι πατάτες.
 Σ Λ Ο βωμός βρισκόταν συνήθως στην αυλή του σπιτιού.
 Σ Λ Ο *δίφρος* ήταν ένα αρχαίο παιχνίδι.
 Σ Λ Η αρχαία Μαρώνεια ήταν ονομαστή για την παραγωγή κρασιού.

Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Προγράμματος

Η αξιολόγηση του Προγράμματος προτείνεται να γίνει με δύο τρόπους:
Από τις απαντήσεις των μαθητών στις ασκήσεις εμπέδωσης του Γ' Μέρους, ή με παρουσίαση από τους μαθητές της τάξης στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου.

Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από την παραπάνω βιβλιογραφική έρευνα, η τοπική ιστορία αποτελεί πολύτιμο διδακτικό εργαλείο, γιατί βοηθά το μαθητή να προσεγγίσει το μακρινό παρελθόν της γενικής ιστορίας μέσα από το κοντινό και απτό. Ταυτόχρονα βοηθά το παιδί να κοινωνικοποιηθεί και να ασκηθεί στους βασικούς τρόπους της επιστημονικής ιστορικής έρευνας όπως: η παρατήρηση, η περιγραφή, ο εντοπισμός, η σύγκριση, η εξήγηση, η αξιολόγηση και η αξιοποίηση.

Η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής κατοικίας είναι ένα πολύ καλός τρόπος για την προσέγγιση της τοπικής ιστορίας. Αυτό συμβαίνει διότι το σπίτι ως έννοια και ως χώρος είναι οικείο, απτό και κοντινό στους μαθητές του δημοτικού σχολείου. Μέσω αυτής της έννοιας το παιδί μπορεί εύκολα να διεισδύσει στο δυσδιάκριτο και νεφελώδες παρελθόν της καθημερινής ζωής της αρχαιότητας και να οδηγηθεί στην ικανότητα ανάγνωσης της ιστορικής γνώσης της γενικής ιστορίας.

Ιωάννης Σιγούρος, Πτυχίο, Παιδ. Ακαδ. Ρόδου, Πτυχίο & Δίπλ., ΔΠΘ (Παιδαγωγικά)
(e-mail: ioansigour@yahoo.gr)

&

Ισαάκ Ισαακίδης
Πτυχίο, Παιδ. Ακαδ. Θεσ/κης, Πτυχίο & Δίπλ., ΔΠΘ (Παιδαγωγικά)
(e-mail: mugoisak@yahoo.gr)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ασδραχάς, Σ. (1996). Από του ορίζοντες της τοπικής ιστορίας. Πρακτικά Δ' Συνεδρίου (Λευκάδα 8-12 Σεπτεμβρίου 1993). *Από την τοπική ιστορία στη συνολική: Το παράδειγμα της Λευκάδας*. Αθήνα: Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών
- Ασωνίτης, Σ. & Παππάς, Θ. (2006). *Τοπική Ιστορία Γ' Γυμνασίου*. Βιβλίο Εκπαιδευτικού. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β. 16-18
- Βαϊνά, Μ. (1997). *Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον εικοστό πρώτο αιώνα*. Αθήνα: Gutenberg
- Καραδέδος Γ. (1990). *Υστεροκλασικό σπίτι στη Μαρώνεια Θράκης*. Εγνατία, 2, Θεσ/νίκη: Α.Π.Θ.
- Κατσουλάκος, Θ. Καρυώτη, Ι. Λένα, Μ. & Κατσάρου, Χ. (2006α). *Ιστορία Δ' Δημοτικού: Στα αρχαία χρόνια*. Βιβλίο Μαθητή. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Κατσουλάκος, Θ. Καρυώτη, Ι. Λένα, Μ. & Κατσάρου, Χ. (2006β). *Ιστορία Δ' Δημοτικού: Στα αρχαία χρόνια*. Τετράδιο Εργασιών. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Κατσουλάκος, Θ. Καρυώτη, Ι. Λένα, Μ. & Κατσάρου, Χ. (2006γ). *Ιστορία Δ' Δημοτικού: Στα αρχαία χρόνια*. Βιβλίο Δασκάλου. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Λάββας Γ. & Καραδέδος Γ. (1990). Βιτρουβιανές εφαρμογές στο θέατρο και σε υστεροκλασική κατοικία της Μαρώνειας, Στο: *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη: Πόλις και Χώρα στην Αρχαία Μακεδονία και Θράκη*. Πρακτικά αρχαιολογικού συνεδρίου στην Καβάλα 9-11 Μαΐου 1986, 655-672
- Λεοντσίνης, Γ. Ν. & Ρεπούση, Μ. (2001). *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο-Ο.Ε.Δ.Β.
- Πάντος, Π. (1984). Το αρχαίο σπίτι στη Μαρώνεια. *Θρακική Επετηρίδα*, 5, 387-388
- Romano, R. (1988). *Πού οδεύει η ιστορία: Αναζητήσεις της σύγχρονης ιστοριογραφίας*. Αθήνα: ΕΜΝΕ
- Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής
- Τσιμπίδης - Πεντάζος Ε. (1973). Ανασκαφή Μαρώνειας, *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 83-86.
- Τσιμπίδης - Πεντάζος Ε. (1978). Ανασκαφή Μαρώνειας, *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 73-75
- Φωκά, Ι. & Βαλαβάνης, Π. (1992). *Ανακαλύπτω την αρχαία Ελλάδα: Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία*. Αθήνα. Κέδρος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

1. Dane, J. (1992). Voorbung in de romeinse tijd. Delftse: Delftse Univeritaire Pers, σ. 38
2. Tullio, A. (1995). *Scuola e Museo: Proposte di itinerary didattici*. Palermo: Museo Archeologico "Antonino Salinas", σ. 7
3. Σχέδιο της συγγραφικής ομάδας
4. Σαρλά- Πεντάζου, Μ. & Πεντάζος, Ε. (1986). *Μουσείο Κομοτηνής*. Αθήνα: Β. Γιαννίκος – Β. Καλδής Ο.Ε., σ. 6-7

5. Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής σ. 150
6. Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής σ. 152
7. Μπακιρτζής, Χ. Τριαντάφυλλος, Δ. (1989). *Θράκη*. Αθήνα: ΕΤΒΑ-ΕΟΤ-ΕΟΜΜΕΧ, σ. 53
8. Ξανθοπούλου, Κ. Τερζοπούλου, Δ. & Αγγορούδης, Σ. (1999). *Μεσημβρία - Ζώνη: Ο Πύργος της Μυρσίνης*. Βιβλίο Μαθητή. Θεσσαλονίκη: ΥΠ.ΠΟ. - ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Πρόγραμμα Μελίνα - ΙΘ' Ε.Π.Κ.Α.
9. Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής σ. 156
10. Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής, σ. 155
11. Σιγούρος, Ι. (1997). *Νομός Ροδόπης: Ιστορία, Αρχαιολογία, Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Πολιτισμός*. Κομοτηνή: Εταιρεία Παιδαγωγικών Επιστημών Κομοτηνής, σ. 156
12. Σχέδιο της συγγραφικής ομάδας
13. Σχέδιο της συγγραφικής ομάδας
14. Tullio, A. (1995). *Scuola e Museo: Proposte di itinerary didattici*. Palermo: Museo Archeologico "Antonino Salinas", πίν. 3.4.6.1.
15. Heinz, W.-R. Martens, H. Missfeldt, W. & Raeder, J. 91993). *Die Taten des Herakles auf griechischen Vasen*. Kronshagen: Landesinstitut Schleswig-Holstein für Praxis und Theorie der Schule, σ. 59
16. Meconcelli Notarianni, G. Abrizzani, C. & Franchi, R. (χ.χ.). *In visita alla Collezione romana*. Bologna: Museo Civico Archeologico Bologna, σ. 7
17. ΝΟΗΣΙΣ - Κέντρο Διάδοσης Επιστημών & Μουσείο Τεχνολογίας Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://www.tmth.edu.gr/aet/thematic_areas/p65.html (19/07/2010)
18. Ξανθοπούλου, Κ. (1999-2000). *Μεγαλώνοντας στην αρχαία Θράκη: Παιδιά και νέοι στην αρχαιότητα*. Κομοτηνή: ΥΠ.ΠΟ., ΥΠ. Μακεδονίας – Θράκης, ΙΘ' Ε.Π.Κ.Α. & Δ/ση Πρωτ/θμιας Εκπ/σης ν. Ροδόπης, σ. 7
19. Πλατή, Μ. (χ.χ.). *Λύσις και Τιμαρέτη: Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, σ. 7
20. Böck, E. & Steffan, F. (1993). *Römisches Leben im Chiemgau: Ein Heft für Kinder zum Lesen und Basteln*. Seebruck: Römer Museum Bedaium, σ. 24
21. Tullio, A. (1995). *Scuola e Museo: Proposte di itinerary didattici*. Palermo: Museo Archeologico "Antonino Salinas", πίν. 3.4.4.1.
22. Tullio, A. (1995). *Scuola e Museo: Proposte di itinerary didattici*. Palermo: Museo Archeologico "Antonino Salinas", πίν. 3.4.1.3.
23. Πλατή, Μ. (χ.χ.). *Λύσις και Τιμαρέτη: Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, σ. 6
24. Museums Pädagogische Zentrum. (1994). *Handwerk*. München: Museums Pädagogische Zentrum, σ. 4
25. Böck, E. & Steffan, F. (1993). *Römisches Leben im Chiemgau: Ein Heft für Kinder zum Lesen und Basteln*. Seebruck: Römer Museum Bedaium, σ. 12

26. Heinz, W.-R. Martens, H. Missfeldt, W. & Raeder, J. 91993). *Die Taten des Herakles auf griechischen Vasen*. Kronshagen: Landesinstitut Schleswig-Holstein für Praxis und Theorie der Schule, σ. 59
27. Πλατή, Μ. (χ.χ.). *Λύσις και Τιμαρέτη: Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, σ. 9
28. Πλατή, Μ. (χ.χ.). *Λύσις και Τιμαρέτη: Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, σ. 9